

sett läst hört

redaktör: Nils Granberg

i detta nummer:

- Nu dog du
Sven Lindqvist • Bonniers
- Lenin
Stefan Lindgren • Fischer & Co
- Provokationer, passioner, personer
och en eller annan hyacint
Kerstin Thorvall • Bonniers
- Vetenskapen i provinsen
Jakob Christensson • Atlantis

Nu dog du

Sven Lindqvist • Bonniers

1900-talet var bombernas århundrade. Tekniken möjliggjorde bombardemang från luften av fienden. Terrorn blev fulländad.

Om detta och om bombernas politiska innebörd har Sven Lindqvist skrivit en utmärkt och grundläggande bok.

Den är på ett plan en fortsättning av Lindqvists resonemang om rasismens historia från Utrota varenda jävel. Bombkriget uppstod i kolonierna. Att bomba infödingarna var effektivare och billigare än att riskera de egna soldaterna i markstrider. De rådande rasistiska föreställningarna möjliggjorde detta.

Sedan fördes det över till Europa i andra världskriget. Krig ändrade karaktär. Från att ha varit en angelägenhet för män på slagfälten riktades nu angreppen mot civilbefolkningen i strid mot krigets lagar. Kvinnor och barn blev måltavlor för att spara soldaternas liv.

Författaren visar att bombningarna av Tyskland visserligen var omfattande, men saknade, liksom atombomberna över Hiroshima och Nagasaki, avgörande betydelse för krigsutgången. Militära mål i Tyskland sparades, medan bomberna föll över bostadsområdena.

Lindqvist placerar in sig själv och sitt eget förhållande till bomberna i form

av små notiser från det att han som femåring lekte krig och pissbombade på marken till när han i FN följde debatten om Korea på 50-talet.

Trots allt, menar Lindqvist, bör vi minnas att världens politiska ledare inte släppt lös de kärnvapenarsenaler de låtit bygga upp, vilket många av deras generaler med förtjusning skulle ha gjort.

Nu dog du är en rik bok som angriper sitt ämne ur många intressanta infallsvinklar.

Åke Svidén

Lenin

Stefan Lindgren • Fischer & Co

På 1960- och 70-talen tog vi som tillhör Stefan Lindgrens politiska generation ställning mot personkult och förgudning av politiska ledare. Det gällde även Lenin. Vi läste ju historiska skildringar av ryska revolutionen och kanske också någon Leninbiografi.

För dem som dessutom skaffade sig erfarenhet av hur det gick till i utomparlamentariska rörelser som t ex FNL-grupperna och FiB/K, syntes det fullständigt orimligt att någon enskild person skulle kunna ha sådana egenskaper och inflytande som personkultens påhøjare hävdade vare sig det gällde Lenin, Mao eller Kim Il Sung. Vi menade, och fick rätt, att personkulten var ett sätt att främja egna personliga intressen framför folkets.

Men nu kommer allt detta igen, men med omvända förtecken. Plötsligt dyker en antikommunistisk vulgärpropaganda upp i Sverige och många andra europeiska länder, som tillskriver t ex Lenin övermänskliga egenskaper. Parti och folk är som marionetter i hans hand, inga känslor har han och mördar och mördar. Men sådana människor finns ju inte; kan inte finnas, om inte annat av tekniska och politiska skäl.

Men personkulten fyller ytterligare en funktion som vi kanske underskattade. Ledarens enorma makt och förmåga förutsätter folkets vanmakt och oförmåga. Så "övertalas" vi att vända oss till ledarna (läs regering och statsapparat) för att de skall hjälpa oss, stifta en lag, "göra något", i stället för att lita till

folket, argumentera i fackföreningar och själva ta strid om kulturen.

Stefan Lindgrens bok är ett frontalan grepp på denna nya personkult. Lenin framstår som en bland andra politiska aktivister om än kunnigare, mer klarsynt och ihärdigare än de flesta. Dessutom råkade han leva i ett land och i en tid där en socialistisk revolution blev både möjlig och nödvändig. Lenin bidrog mer än andra till detta men samtidigt frågade ingen honom om lov när arbetare och socialdemokratiska partiet rullade igång revolutionen 1917.

Då satt Lenin i exil i förtvivlad okunskap om händelseutvecklingen.

Han kunde han bli deprimerad ibland. Vem skulle inte bli det under sådana förhållanden? Hur kunde Sovjetunionen överleva de första åren av yttre angrepp, inbördeskrig, förräderier och oprövat socialistiskt uppbygge? Det är för mig ett av de stora historiska miraklen (dock ej övernaturligt!).

Lenin misstog sig ifråga om byråkratin och möjligheterna till snabb socialisering, men insåg det och ändrade sig. Han tvangs i minoritet åse en fortsatt masslakt i kriget mot Tyskland innan han kom i majoritet och kunde stoppa den.

Vi känner igen mönstret; ständiga politiska strider, ofta i minoritet, bakslag och ekonomiska problem.

Det var en tid av våldsamma klasstrider. Vad hände i S:t Petersburg 1905 när strejkande arbetare i yttersta nöd fredligt bad tsar Nikolaj II om stöd? Och hur ställde sig samme tsar till de 6 miljoner döda eller sårade ryska soldaterna i första världskriget; omkring 5 000/dag i tre år? I det perspektivet ter sig Lenin mycket human och hans misstag relativt små.

Stefan Lindgren har skrivit en källkritisk skildring av Lenin. Han punkterar många osanningar som valsar runt i debatten. Han knyter ihop Lenins liv på det personliga planet med hans politiska gärning och utvecklingen i hans omvärld. Den sakliga och välbelagda framställningen av Lenin som en trovärdig politiker med mycket mänskliga egenskaper, långt ifrån enväldshärskarens, står ju inte i motsättning till hans verkliga storhet. Det är i ljuset av en sådan skildring man faktiskt förstår vari storheten bestod. Att boken ofta är rolig gör den inte sämre.

Åke Kilander